

Høringsnotat

Saksnr.

Dato 27.03.2026

Høringsfrist: 23.04.2026

Forslag til lov om informasjonstilgang m.m. for den uavhengige granskingskommisjonen for å undersøke forhold som har blitt aktualisert gjennom offentliggjøringen av Epstein-dokumentene

Innhold

1	Hovedinnhold i høringsnotatet	2
2	Bakgrunn for høringsnotatet	2
3	Gjeldende rett og behov for lovregulering	6
4	Nærmere om innholdet i lovforslaget	7
4.1	Lovens formål.....	7
4.2	Lovens geografiske virkeområde	7
4.3	Regler om habilitet.....	7
4.4	Taushetsplikt.....	8
4.5	Adgang til å gi opplysninger til kommisjonen uten hinder av taushetsplikt	9
4.5.1	Forutsetninger i Innst. 160 (2025-2026).....	9
4.5.2	Fritak fra taushetsplikt	9
4.5.3	Nærmere om fritak fra avtalefestet taushetsplikt	12
4.6	Adgang til å gi pålegg om forklaring eller kreve fremleggelse av bevis	12
4.6.1	Nærmere om forklarings- og sannhetsplikt	12
4.6.2	Nærmere om adgang til å gi pålegg om å avgi forklaring og fremleggelse av bevis ...	13
4.6.3	Nærmere om utforming av bestemmelsen om pålegg	14
4.7	Forbud mot bruk av opplysninger som bevis i straffesak eller sivil sak	15
4.8	Rett til å la seg bistå	16
4.9	Særlige rettigheter for berørte	17
4.9.1	Innledning – hvem skal regnes som «berørt»?	17

4.9.2	Rett til kostnadsdekning.....	17
4.9.3	Rett til innsyn i opplysninger	18
4.9.4	Rett til kontradiksjon	18
4.10	Behandling av personopplysninger	19
4.10.1	Kommisjonens behandling av personopplysninger	19
4.10.2	Begrensning i retten til innsyn	20
4.10.3	Behandlingsansvarlig	20
4.11	Behandling av sikkerhetsgradert og beskyttet informasjon	20
4.12	Innsyn i kommisjonens dokumenter	21
4.13	Arkiv.....	22
5	Økonomiske og administrative konsekvenser	23
6	Forslag til lov.....	24

1 Hovedinnhold i høringsnotatet

I dette høringsnotatet legges frem et forslag til en egen lov for granskingskommisjonen, jf. romertall II i kommisjonens mandat (inntatt i punkt 2 under). Etter at høringen er gjennomført, vil Stortingets presidentskap legge frem en innstilling for Stortinget med forslag til lov. (evt. mer utfyllende oppsummering skrives til slutt)

Det fremgår av presidentskapets forslag til mandat for kommisjonen at Stortinget kan beslutte utvidelser eller tilføyelser til mandatet at dersom det fremkommer nye opplysninger eller problemstillinger som tilsier det,. Det fremgår videre at kommisjonen også kan gjøre egne vurderinger av endringer, presiseringer eller avklaringer av avgrensninger i mandatet. Hvis dette, eller andre sider ved kommisjonens arbeid, tilsier et behov for ytterligere lovregulering forutsettes det at dette tas opp med Stortingets presidentskap.

2 Bakgrunn for høringsnotatet

Det følger av Stortingets forretningsorden § 19 første ledd at Stortinget kan nedsette en granskingskommisjon for å klarlegge eller vurdere et tidligere faktisk begivenhetsforløp.

I slutten av januar 2026 offentliggjorde det amerikanske justisdepartementet en betydelig mengde dokumenter og informasjon om den nå avdøde amerikanske statsborgeren Jeffrey Epstein. Dokumentene og informasjonen stammer blant annet fra amerikanske myndigheters politietterforskning, samt fra straffesaker og sivile søksmål i USA. I det offentliggjorte materialet har det fremkommet opplysninger om personer med nåværende eller tidligere tilknytning til regjeringen og forvaltningen, som gir grunnlag for nærmere undersøkelser av flere potensielt svært alvorlige forhold.

Kontroll- og konstitusjonskomiteen fremla på denne bakgrunn 3. mars 2026 en innstilling til Stortinget med forslag om å nedsette en granskingskommisjon, jf. Stortingets forretningsorden § 19 annet ledd annet punktum, jf. Innst. 160 S (2025-2026) fra kontroll- og konstitusjonskomiteen

om oppnevning av en granskingskommisjon for å undersøke forhold som har blitt aktualisert gjennom offentliggjøringen av Epstein-dokumentene.

Innstillingen ble behandlet av Stortinget 17. mars 2026. Stortinget traff følgende enstemmige vedtak:

I

Stortinget ber presidentskapet om å legge frem forslag for Stortinget om oppnevning av en uavhengig granskingskommisjon, med mandat, navn og sammensetning, for å undersøke forhold og problemstillinger som har blitt aktualisert gjennom offentliggjøringen av Epstein-dokumentene.

II

Stortinget ber presidentskapet om å legge frem lovforslag for Stortinget med nødvendige bestemmelser om granskingskommisjonens arbeid, saksbehandling og informasjonstilgang.

Som en oppfølging av romertall I la Stortingets presidentskap 27. mars 2026 frem Innst. 200 S (2025-2026) om mandat, navn og sammensetning av granskingskommisjonen for å undersøke forhold som har blitt aktualisert gjennom offentliggjøringen av Epstein-dokumentene.

Det er i presidentskapets innstilling foreslått for Stortinget (heretter omtalt som «mandatet») at kommisjonen gis mandat som følger:

«1. Innledning

Stortinget besluttet 17. mars 2026 at det skal oppnevnes en granskingskommisjon for å undersøke forhold som har blitt aktualisert gjennom offentliggjøringen av Epstein-dokumentene, jf. Stortingets forretningsorden § 19 og Innst. 160 S (2025-2026) fra kontroll- og konstitusjonskomiteen.

Stortinget ba samtidig Stortingets presidentskap om å fremme forslag til Stortinget om en egen lov om granskingskommisjonen, som blant annet vil regulere habilitet, tilgang til og håndtering av informasjon, offentlighet og arkivering, sikkerhetsmessige forhold, samt prosessuelle rettigheter for personer som berøres av granskningen. Dette vil bli fulgt opp i en egen innstilling til Stortinget fra Stortingets presidentskap, jf. Stortingets forretningsorden § 19 tredje og fjerde ledd.

2. Bakgrunn for oppnevning av granskingskommisjon

Det amerikanske justisdepartementet offentliggjorde i slutten av januar 2026 dokumenter og informasjon vedrørende den avdøde Jeffrey Epstein. I det offentliggjorte materialet har det fremkommet opplysninger om personer med nåværende eller tidligere tilknytning til regjeringen og forvaltningen, samt opplysninger om andre aktørers intensjoner og mål overfor norske institusjoner og myndigheter.

Opplysningene som har fremkommet reiser spørsmål om blant annet mulig misbruk av høytstående offentlige stillinger og verv, norske myndighetspersoners mulige utveksling av informasjon, tjenester og kontakter i lukkede nettverk med antidemokratiske eller kriminelle elementer, myndighetspersoners eksponering for påvirkningsfare og mulige skadevirkninger for norske interesser, mulig kritikkverdig forvaltning av offentlige midler, samt hvorvidt dette har blitt muliggjort gjennom manglende kontroll og ukultur i forvaltningen, og særlig i utenriktjenesten.

3. Formål og gjenstand for undersøkelsene

Granskningskommisjonens hovedoppgave er å undersøke forhold og problemstillinger som har blitt aktualisert gjennom offentliggjøringen av Epstein-dokumentene. Formålet skal være å sikre et avklart faktisk grunnlag for forståelse og læring, for å bedre norske myndigheters integritet og åpenhet, og gjøre utenriktjenesten bedre, mer effektiv og mer målrettet.

Granskningskommisjonens undersøkelser skal i hvert fall inkludere følgende forhold:

- Relasjoner mellom Jeffrey Epstein og hans nettverk og nåværende eller tidligere norske politikere, embetsmenn, statsansatte og andre med tilknytning til norske myndigheter, for eksempel mottakere av offentlige tilskudd.
- Konsekvenser for norske interesser og sikkerhet, herunder om bindinger, nettverk eller informasjonsutveksling kan ha påvirket Norges utenrikspolitiske prioriteringer, eller skapt sårbarheter for press eller påvirkning.
- Norges kampanjer for topposisjoner i internasjonale organisasjoner.
- Forholdet mellom norske myndigheter og eksterne organisasjoner, stiftelser og nettverk hvor Norge har vært engasjert.
- Tildeling og bruk av bistandsmidler og andre offentlige tilskudd til internasjonale organisasjoner.
- Kultur, praksis, styringssystemer og kontrollmekanismer i utenriktjenesten, herunder håndtering av habilitetsregler, arkivrutiner og personellsikkerhet.

Kommisjonen vurderer selv tidsavgrensningen for undersøkelsene ut fra hva den mener er relevant og hensiktsmessig, men de skal omfatte prosessen som ledet frem til Oslo-avtalen i 1993 og derav følgende forhold.

Kommisjonen kan, innenfor formålet med undersøkelsene, forfølge relevante spor og problemstillinger som kommer frem underveis i granskningsarbeidet.

Granskningskommisjonen skal på grunnlag av sine funn gi anbefalinger og foreslå tiltak. Kommisjonens anbefalinger og forslag til tiltak skal særlig ta sikte på å forebygge mot identifisert risiko, samt styrke åpenhet, kontroll, integritet og tillit i utenriktjenesten og forvaltningen for øvrig.

4. Avgrensning mot ansvarsforhold

Granskningskommisjonen skal klarlegge eller vurdere tidligere faktiske begivenhetsforløp. Kommisjonen kan også vurdere om det har skjedd lovbrudd, herunder også menneskehandel, eller andre former for brudd på regler eller retningslinjer, eller andre kritikkverdige forhold. Kommisjonen skal likevel ikke ta stilling til rettslig ansvar for enkeltpersoner.

Gjennom dialog med politiet og påtalemyndigheten skal granskningskommisjonen påse at informasjonsinnhenting og kommisjonens arbeid ellers ikke skader eller vanskeliggjør etterforskningsarbeidet der.

5. Kommisjonens arbeid

Granskingskommisjonen skal utføre sitt verv selvstendig og uavhengig av Stortinget. Innenfor rammene av mandatet og bestemmelsene i egen lov for granskingskommisjonen som vil bli vedtatt av Stortinget, avgjør granskingskommisjonen selv hvordan granskingen skal gjennomføres. Kommisjonen skal sikre at kontradiksjon, rettssikkerhet og etterprøvbarehet ivaretas i arbeidet.

De nødvendige midler til kommisjonens arbeid bevilges over statsbudsjettet, og tildeles kommisjonen av Stortinget. Kommisjonen utpeker selv sitt sekretariat, som skal være særskilt og kun ledes av og rapportere til kommisjonen, og avgjør hvilket annet behov den har for bistand.

6. Tilgang til taushetsbelagt informasjon m.m.

Som det fremgår i punkt 1, vil det bli fremmet forslag til Stortinget om en egen lov om granskningskommisjonen. Offentleglova og arkivloven skal gjelde med de særlige tilpasninger som er nødvendige for kommisjonens arbeid. For kommisjonsmedlemmene og alle som utfører arbeid eller tjeneste for kommisjonen skal det gjelde et skjerpet habilitetskrav basert på domstolloven §§ 106 og 108.

Med utgangspunkt i premissene som er lagt i Innst. 160 S (2025-2026) skal kommisjonen innenfor sitt undersøkelsesmandat få tilgang på alle relevante opplysninger, uten hinder av lov-, instruks- eller avtalebestemt taushetsplikt. Det inkluderer sikkerhetsgradert og beskyttet informasjon, og kommisjonen skal være underlagt relevante bestemmelser i sikkerhetsloven for sin behandling av slik informasjon.

Offentlige myndigheter forutsettes å stille til rådighet for kommisjonen alle opplysninger som kommisjonen anser kan være av interesse for saken. Stortinget ber videre regjeringen bruke den kompetanse den har etter gjeldende lovgivning og vil få etter særloven til å frita nåværende og tidligere statsansatte for taushetsplikt overfor kommisjonen.

Med hjemmel i særloven skal kommisjonen kunne pålegge enkeltpersoner forklaringsplikt.

7. Endringer i mandatet

Dersom det fremkommer nye opplysninger eller problemstillinger som tilsier det, kan Stortinget beslutte utvidelser eller tilføyelser til mandatet. Granskningskommisjonen kan også ta initiativ til endringer, presiseringer eller avklaring av avgrensninger i mandatet.

Det kan vise seg å være behov for det for eksempel hvis det amerikanske justisdepartementet offentliggjør ytterligere informasjon i saken, eller det fremkommer ny og vesentlig informasjon gjennom kontroll- og konstitusjonskomiteens pågående undersøkelser vedrørende kritikkverdige forhold i utenriktjenesten, politietterforskninger eller undersøkelser og etterforskninger i andre land.

Det vil ved slike endringer vurderes om det er behov for å gi fristutsettelse for kommisjonens arbeid.

8. Frist, delrapporter og offentlighet

Kommisjonen starter sin granskning så snart som mulig, og skal avgi endelig rapport til Stortinget innen 31. januar 2028. Kommisjonen kan avgi delrapporter til Stortinget hvis den finner det hensiktsmessig.

Kommisjonens rapporter skal være offentlige, med mindre særlige hensyn tilsier at de helt eller delvis bør være taushetsbelagte, jf. Stortingets forretningsorden § 19 siste ledd.»

Presidentskapet har videre i Innst. 200 S (2025-2026) foreslått at kommisjonen består av følgende medlemmer:

Amund Djuve, leder

Kjersti Buun Nygaard, nestleder

Hugo-A. B. Munthe Kaas

Pia Therese Jansen

Sunniva Engh

Axel Wernhoff

Toril Johansson

3 Gjeldende rett og behov for lovregulering

Stortingsoppnevnte granskingskommisjoner er ikke underlagt et generelt regelverk. De er heller ikke omfattet av lovgivningen som gjelder for forvaltingsorganer. Det er derfor nødvendig å gi regler om taushetsplikt, habilitet, offentlighet og innsyn, arkiv, forholdet til sikkerhetsloven og beskyttelsesinstruksen mv. I tillegg vil det, i likhet med det som vil være tilfelle for regjeringsoppnevnte granskingsutvalg og -kommisjoner, være behov for særregulering som sikrer kommisjonen nødvendig informasjonstilgang. Det vises for eksempel til lov 4. desember 2020 nr. 136 om informasjonstilgang m.m. for den uavhengige kommisjonen som skal gjennomgå og evaluere myndighetenes håndtering av covid-19-pandemien i Norge (Koronakommisjonen), lov 20. desember 2022 nr. 97 om lov om informasjonstilgang m.m. for Ekstremismekommisjonen og lov 9. juni 2023 nr. 26 om informasjonstilgang m.m. for det uavhengige utvalget som skal granske straffesaken mot Viggo Kristiansen i Baneheia-saken og foreta en gjennomgang av Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker (Baneheia-utvalget)

Det følger av Stortingets forretningsorden § 19 tredje ledd at Stortinget skal fastsette de nærmere prosedyrene for kommisjonens arbeid og at mandatet må sikre at retten til kontradiksjon og etterprøvbarehet ivaretas. Videre må mandatet avklare om og i hvilken utstrekning bestemmelser i forvaltningsloven, offentleglova, sikkerhetsloven og arkivlova skal gjelde. Det bør også vurderes om kommisjonen har behov for lovhjemmel for å sikre nødvendig tilgang til opplysninger og dokumenter og til å behandle personopplysninger. Det følger av § 19 fjerde ledd at alle har rett til å la seg bistå på ethvert trinn av kommisjonens arbeid. Den som er berørt av granskingen, kan få dekket nødvendige kostnader når særlige grunner taler for det.

I Innst. 160 S (2025-2026) gir kontroll- og konstitusjonskomiteen i tillegg nærmere føringer for hva et lovforslag skal inneholde. Disse føringene gjøres det nærmere rede for under omtalen av de ulike temaer nedenfor.

4 Nærmere om innholdet i lovforslaget

4.1 Lovens formål

En formålsbestemmelse vil være klargjørende for lovens brukere og et hjelpemiddel ved tolkingen av de øvrige reglene i loven, og slike formålsbestemmelser har derfor vært vanlig i lover om informasjonstilgang for granskingskommisjoner – eller utvalg. Det foreslås at loven får en formålsbestemmelse som slår fast at formålet med loven er å gi granskingskommisjonen tilgang til de opplysninger som er nødvendige for å få utført sitt arbeid i henhold til mandatet og å regulere de øvrige rettslige rammene for kommisjonens arbeid.

4.2 Lovens geografiske virkeområde

I svalbardloven § 2 heter det at:

«Norsk privatrett og strafferett og den norske lovgivning om rettspleien gjelder for Svalbard, når ikke annet er fastsatt. Andre lovbestemmelser gjelder ikke for Svalbard, uten når det særskilt er fastsatt.»

I lys av mandatets utforming, er den foreløpige vurderingen at en slik særskilt bestemmelse ikke er nødvendig. Det bes imidlertid om innspill fra høringsinstansene dersom det er ønskelig å regulere dette.

4.3 Regler om habilitet

Kontroll- og konstitusjonskomiteen legger i Innst. 160 S (2025–2026) til grunn at det må anvendes «et skjerpet habilitetskrav basert på domstolloven §§ 106 og 108». Når komiteen viser til et «skjerpet» krav, er det et uttrykk for at domstollovens regler er strengere enn habilitetsreglene i forvaltningsloven § 6, som gjelder i forvaltningen. Det forutsettes at dette skal gjelde både medlemmer og sekretariat.

Det foreslås på denne bakgrunn at domstollovens habilitetsregler skal gjelde for kommisjonens medlemmer og de som utfører arbeid eller tjeneste for kommisjonen. I tillegg til sekretariatet vil dette også omfatte andre personer som yter bistand til kommisjonen.

At domstolloven er strengere enn forvaltningsloven, gjelder både de absolutte inhabilitetsgrunnene og i den rettslige standarden for når inhabilitet ellers inntreffer. Forvaltningsloven § 6 første ledd er i stor grad bygget på domstolloven § 106, men omfatter en

snevrere personkrets – blant annet faller søskenbarn utenfor forvaltningslovens automatiske inhabilitetsregler.

Når det gjelder den skjønnsmessige habilitetsstandarden, har domstolloven § 108 og forvaltningsloven § 6 andre ledd en tilnærmet lik ordlyd. Likevel viser praksis fra Høyesterett at domstollovens regel anvendes strengere, slik at terskelen for inhabilitet etter domstolloven er lavere enn etter forvaltningsloven.

Komiteen presiserer i Innst. 160 S (2025-2026) at når domstolloven bruker begrepet «part», så skal dette omfatte «enhver som får sitt forhold undersøkt av kommisjonen». Dette er tilsvarende definisjon som foreslås brukt for «berørte» i forslaget § 8 om særlige rettigheter til «berørte», og det legges til grunn bestemmelsene skal forstås på samme måte.

Domstollovens regler om avgjørelse av habilitetsspørsmål kan ikke overføres direkte til en granskingskommisjon. Kontroll- og konstitusjonskomiteen legger i Innst. 160 S (2025-2026) til grunn at kommisjonen selv avgjør spørsmål om habilitet som oppstår underveis i arbeidet, men har ellers ikke gitt anvisning på saksbehandlingsregler. Det foreslås at dette løses ved å gi forvaltningsloven § 8 om avgjørelse av habilitet tilsvarende anvendelse for kommisjonen. Dette innebærer at kommisjonen treffer avgjørelsen selv, uten at vedkommende medlem deltar, jf. forvaltningsloven § 8 andre ledd. For ansatte i sekretariatet og andre som yter bistand vil saksbehandlingsregelen i § 8 første ledd gjelde.

Det er forutsett at krav til habilitet ivaretas ved oppnevning av kommisjonens medlemmer. Det kan imidlertid forekomme at inhabilitet oppdages eller oppstår underveis i arbeidet. Det vises i denne forbindelse til NOU 2009:9 pkt. 23.3.4 om denne problemstillingen:

«Oppdages eller oppstår inhabiliteten underveis i undersøkelsen, kan den håndteres på to måter. Enten ved en absolutt regel om at vedkommende fratrer fullstendig, eller ved en relativ regel hvor vedkommende fratrer i behandlingen av de spørsmål hvor den særlige tilknytningen foreligger.

Det kan være mange delspørsmål i en undersøkelse, og etter lovutvalgets syn vil en absolutt regel ikke være hensiktsmessig. Et medlem vil etter en samlet vurdering kunne fratre fra deler av sakskomplekset så sant det er mulig å isolere virkningen av det konkrete nærhetsforholdet. Praksis har vist at slik delvis fratredelse kan gi en tilfredsstillende løsning. Men et inhabiliserende forhold vil lett vil kunne være av en slik art at vedkommende etter omstendighetene må fratre fra hele utredningsarbeidet.»

I tråd med disse vurderingene foreslås det ikke en absolutt regel om fratredelse, men det forutsettes at kommisjonen selv vurderer om eventuelle inhabiliserende forhold som avdekkes underveis, kan tilsi at et medlem bør trekke seg fra arbeidet.

4.4 Taushetsplikt

Kommisjonen skal etter lovforslaget kunne motta taushetsbelagte opplysninger, jf. forslag til § 4, omtalt nærmere nedenfor.

Det foreslås i § 3 første ledd at medlemmene av kommisjonen og enhver som utfører tjeneste eller arbeid for kommisjonen skal ha taushetsplikt etter reglene i forvaltningsloven §§ 13 til 13 f. Det foreslås presisert at taushetsplikten gjelder også etter at vedkommende har avsluttet tjenesten eller arbeidet, og etter at kommisjonen har avsluttet sin virksomhet.

Det foreslås videre at forvaltningsloven § 13 b første ledd nr. 6 ikke skal gjelde. Bestemmelsen fastslår at taushetsplikten ikke er til hinder for "...at forvaltningsorganet anmelder eller gir opplysninger (jf. også nr. 5) om lovbrudd til påtalemyndigheten eller vedkommende kontrollmyndighet, når det finnes ønskelig av allmenne omsyn eller forfølgning av lovbruddet har naturlig sammenheng med avgiverorganets oppgaver."

Det fremgår av mandatet, slik det er utformet i presidentskapets innstilling, at kommisjonens oppgave ikke er å ta stilling til rettslig ansvar for enkeltpersoner, herunder ta stilling til om det er foretatt noe straffbart. I forlengelsen av dette anses det derfor lite aktuelt at kommisjonen skal anmelde noen til politiet eller gi opplysninger til kontrollmyndigheter om lovbrudd ut ifra allmenne hensyn. At forvaltningsloven § 13 b første ledd nr. 6 ikke skal gjelde, må også ses i sammenheng med forslag til § 6, som slår fast at opplysninger som kommisjonen har mottatt i medhold av §§ 4 og 5 ikke kan benyttes som bevis i en straffesak eller sivil sak.

Det foreslås videre i annet ledd at dersom kommisjonen mottar opplysninger som er undergitt strengere taushetsplikt enn det som følger av forvaltningsloven, skal de strengere reglene gjelde (såkalt overført taushetsplikt). Det foreslås samtidig å fastsette at det samme skal gjelde etter at materialet har blitt avlevert til statlig bevaringsinstitusjon for de som er ansatt i eller som utfører arbeid eller tjeneste for bevaringsinstitusjonen.

Kommisjonens rapporter skal være offentlige, med mindre særlige hensyn tilsier at de helt eller delvis bør være taushetsbelagte, jf. Stortingets forretningsorden § 19 siste ledd. Det forutsettes at kommisjonen ved utarbeidelsen av sin rapport i balansen mellom åpenhet og taushetsplikt vil håndtere presentasjonen av de mottatte opplysningene som er undergitt taushetsplikt på en forsvarlig måte. For eksempel vil anonymisering av personopplysninger etter omstendighetene kunne være et aktuelt tiltak. Et annet mulig tiltak kan være at forhold som ikke kan beskrives uten at taushetsbelagte opplysninger omtales, skilles ut i et eget vedlegg som er unntatt offentlighet.

4.5 Adgang til å gi opplysninger til kommisjonen uten hinder av taushetsplikt

4.5.1 Forutsetninger i Innst. 160 (2025-2026)

Det fremgår av Innst. 160 S (2025-2026) at det forutsettes at kommisjonen innenfor sitt granskningsmandat gis uinnskrenket tilgang på alle relevante opplysninger, uten hinder av lov- eller avtalebestemt taushetsplikt. Det presiseres at dette må gjelde overfor regjeringen og forvaltningen, der kommisjonen også må kunne kreve fremlagt regjeringsnotater og tilknyttede dokumenter. Dette innebærer at også taushetsplikt som følger av instruks, forutsettes omfattet. Det er i tillegg forutsatt at Stortingets presidentskap kan gi innsyn i referater fra konsultasjoner i DUUFK, i den grad dette anses nødvendig.

4.5.2 Fritak fra taushetsplikt

En del av de opplysningene som det er aktuelt for kommisjonen å innhente, vil være opplysninger om noens «personlige forhold» som er underlagt lovbestemt taushetsplikt eller opplysninger omfattet av taushetsplikt av andre grunner. Opplysninger som innhentes av kommisjonen vil også kunne omfattes av personvernforordningen artikkel 9 (særlige kategorier av personopplysninger) eller artikkel 10 (personopplysninger om straffedommer og lovovertridelser). Kommisjonens behandling av personopplysninger er foreslått regulert i § 9 og omtales nærmere nedenfor.

Forvaltningsloven § 13 b første ledd nr. 4 åpner for at opplysninger formidles til bruk for «utrednings- og planleggingsoppgaver, eller i forbindelse med revisjon eller annen form for kontroll med forvaltningen». Personer som er underlagt forvaltningsmessig taushetsplikt etter forvaltningsloven § 13, vil langt på vei kunne gi opplysninger underlagt taushetsplikt til kommisjonen basert på denne hjemmelen. Dette gjelder enhver som utfører tjeneste eller arbeid for et forvaltningsorgan. Bestemmelsen omfatter imidlertid ikke annen lovbestemt taushetsplikt, herunder tjenester og personer med profesjonsbestemt taushetsplikt og taushetsplikt basert på avtale eller instruks.

I tillegg er kommisjonens mandat såpass bredt at det kan gå ut over det som naturlig kan anses som «kontroll med forvaltningen». Unntaket i forvaltningsloven § 13 b første ledd nr. 4 anses derfor ikke tilstrekkelig for å sikre at kommisjonen skal kunne få opplysninger som er nødvendige for oppfyllelsen av mandatet, og det foreslås derfor en egen bestemmelse om adgangen til å gi kommisjonen opplysninger uten hinder av taushetsplikt i lovforlaget § 4. Bestemmelsen slår fast at enhver uten hinder av taushetsplikt kan gi kommisjonen opplysninger som er nødvendige for dens arbeid. Lignende bestemmelser er tatt inn i flere lover for informasjonstilgang for offentlig oppnevnte utvalg eller kommisjoner, eksempelvis lov 4. desember 2020 nr. 136 (Koronakommisjonen), lov 20. desember 2022 nr. 97 (Ekstremismekommisjonen) og lov 9. juni 2023 nr. 26 (Baneheia-utvalget).

Det at fritaket fra taushetsplikt er foreslått å gjelde «enhver», innebærer i utgangpunktet at taushetsplikt etter lov og forskrift er omfattet, herunder taushetsplikt etter forvaltningsloven § 13, politiloven § 24, jf. politiregisterloven kapittel 5 og 6, samt profesjonsbestemt taushetsplikt. Se likevel unntaket for opplysninger som nevnt i straffeprosessloven § 119 første ledd og tvisteloven § 22-5 første ledd.

Bestemmelsen omfatter også avtalebasert taushetsplikt, og det at noen gir nødvendige opplysninger til kommisjonen med hjemmel i denne bestemmelsen vil dermed ikke medføre et avtalebrudd, jf. omtale av tilsvarende regulering blant annet i Prop. 10 L (2022-2023) punkt 7.3.7 (Ekstremismekommisjonen) og Prop. 98 L (2022-2023) punkt 5.3.6 (Baneheiautvalget).

Det følger av mandatet at offentlige myndigheter forutsettes å stille til rådighet for kommisjonen alle opplysninger som kommisjonen anser kan være av interesse for saken. Dersom taushetsplikt følger av en gyldig instruks for tjeneste eller arbeid for statlig eller kommunalt organ, eksempelvis beskyttelsesinstruksen, som gjelder for forvaltningen, vil brudd på denne plikten i utgangpunktet kunne straffes etter straffeloven § 209 første ledd, jf. bestemmelsen i andre ledd. Fritaket fra taushetsplikt etter lovforlagets § 4 vil imidlertid også gjelde slik taushetsplikt, og det vil derfor ikke innebære noe brudd på instruksbasert taushetsplikt å gi opplysninger til kommisjonen.

Det understrekes i den forbindelse at fritak fra taushetsplikten etter bestemmelsen kun gjelder i den utstrekning det er «nødvendig» for kommisjonens arbeid, og det må vurderes om det vil være tilstrekkelig for kommisjonen å motta anonymiserte opplysninger.

I vurderingen av nødvendighetskriteriet, må individets interesser avveies mot samfunnets interesser, sett i lys av formålet med inngrepet. Når det gjelder inngrep i privatlivet, må det vurderes om det foreligger tilstrekkelige tungtveiende samfunnsinteresser som taler for at det i en konkret situasjon iverksettes et inngrep. Vilkåret er at det må være et rimelig forhold mellom hensynene som støtter opp om tiltaket og den byrden som individet vil påføres. Dette er en vurdering som må gjøres konkret i den enkelte sak.

Det er viktig at kommisjonen gir klare og konkrete forespørsler når den anmoder om informasjon, med angivelse av formål og klare føringer om hva som vil være relevant, slik at den som skal gi informasjon settes i stand til å gjøre nødvendighetsvurderingen. Dersom kommisjonen blir kontaktet av organer som vurderer å gi opplysninger, bør kommisjonen bistå med veiledning i vurderingen av om nødvendighetskravet er oppfylt.

Det vil ikke være aktuelt med straffansvar etter straffeloven §§ 209 flg. for den som etter en forsvarlig vurdering kommer til at det er nødvendig å levere taushetsbelagte opplysninger til kommisjonen, selv om det senere viser seg at kommisjonen ikke hadde behov for opplysningene. En unødvendig utlevering som ikke bygger på en forsvarlig vurdering, vil derimot innebære et brudd på taushetsplikten. Dette gjelder ved frivillig utlevering av opplysninger til kommisjonen. Ved eventuelt pålegg fra kommisjonens side i medhold av lovforslaget § 6, vil slikt straffeansvar ikke være aktuelt.

Videre reiser fritak fra visse former for profesjonsbestemt taushetsplikt noen særlige spørsmål i de tilfellene taushetsplikten knytter seg til yrkesgrupper som det er særskilt grunn til å verne om fortroligheten til, stikkordsmessig også omtalt som kallsmessig taushetsplikt. De mest praktiske kategoriene i denne sammenhengen er advokater og leger.

Det uttales i Innst. 160 S (2025-2026) at kommisjonen ikke skal kunne kreve fremlagt informasjon om betroelser til særskilte yrkesutøvere som nevnt i tvisteloven § 22-5. Tilsvarende regel om bevisforbud følger av straffeprosessloven § 119. Det foreslås derfor presisert i bestemmelsens andre punktum at unntaket fra taushetsplikten ikke omfatter opplysninger som nevnt i straffeprosessloven § 119 første ledd og tvisteloven § 22-5 første ledd.

Bestemmelsene om bevisforbud gjelder bare for de nevnte personene når de betros opplysninger «i deres stilling». For advokater innebærer det at bevisforbudet kun gjelder når de opptrer i såkalt «egentlig advokatvirksomhet». Kjerneområdet for denne type virksomhet er juridisk rådgivning og bistand utenfor rettergang. Eiendomsmegling etc. faller utenfor, men det kan i den sammenheng også gis advokatråd, som i så fall omfattes av bevisforbudet. Det må foretas en konkret vurdering av om bistand som er ytet av en advokat, faller inn under dette. Se blant annet HR-2025-1717-U, med videre henvisning blant annet til Rt-2014-773.

Kommisjonen vil i medhold av bestemmelsen kunne få tilgang til opplysninger som er underlagt taushetsplikt etter sikkerhetsloven, samt dokumenter fra politi og påtalemyndighet som er regulert av politiloven og politiregisterloven og opplysninger underlagt øvrige bestemmelser om strengere taushetsplikt enn den som følger av forvaltningsloven og offentlig instruks. Det foreslås derfor at kommisjonen og den som arbeider på oppdrag fra denne, pålegges en like streng taushetsplikt som avgiveren av opplysningene, jf. forslaget til § 3 andre ledd. Det samme skal gjelde etter at kommisjonen har avsluttet sitt oppdrag og kommisjonens arkiv er avlevert til statlig bevaringsinstitusjon. Se nærmere omtale under om forslag til § 12.

Det legges til grunn at kommisjonen ikke vil ha behov for tilgang til opplysninger som er innhentet ved kommunikasjonskontroll eller andre skjulte tvangsmidler. Slike opplysninger kan etter straffeprosessloven § 216 i første ledd bare utleveres til de formålene som er listet opp i bestemmelsen, jf. også Høyesteretts dom HR-2020-1263-A. Fritak fra taushetsplikten etter forslaget til § 4 omfatter derfor ikke opplysninger innhentet ved kommunikasjonskontroll. Det samme gjelder opplysninger som etter politiregisterloven er sperret, siden sperrede opplysninger bare kan brukes til det formål som gjorde at de ikke ble slettet, jf. politiregisterloven § 52.

I tillegg foreslås det en bestemmelse om at opplysninger som kommisjonen mottar, ikke kan brukes som bevis i en straffesak eller sivil sak. Se nærmere om dette nedenfor under punkt 4.7. Det kan vurderes om det også bør reguleres at opplysninger heller ikke skal kunne brukes som dokumentasjon i tilsynssaker som kan gi grunnlag for reaksjoner mot enkeltpersoner.

4.5.3 Nærmere om fritak fra avtalefestet taushetsplikt

Dersom det blir aktuelt å pålegge private parter å gi kommisjonen tilgang til opplysninger underlagt avtalefestet taushetsplikt i medhold av bestemmelsen foreslått i § 5, må det vurderes særskilt om et slikt inngrep er nødvendig og forholdsmessig. Kommisjonens hjemmelsgrunnlag for å sikre at opplysningene ikke gjøres kjent for uvedkommende, må inngå i en slik vurdering. Taushetsplikt som følger av privatrettslige avtaler eller vedtekter fritar for øvrig ikke for vitneplikt etter tvisteloven.

Dersom taushetsplikten følger av en mellomstatlig overenskomst eller traktat, må man i utgangspunktet ta stilling til om den aktuelle overenskomsten eller traktaten åpner for å gi de aktuelle opplysningene til kommisjonen. Hvor langt hjemmelen til å gi pålegg etter § 5 begrenses av forholdet mellom norsk rett og folkeretten, forutsettes vurdert konkret av kommisjonen dersom spørsmålet skulle bli aktualisert.

4.6 Adgang til å gi pålegg om forklaring eller kreve fremleggelse av bevis

4.6.1 Nærmere om forklarings- og sannhetsplikt

Det er vurdert hvorvidt det bør lovreguleres en generell forklaringsplikt for kommisjonen. Dette vil i tilfelle utløse en straffesanksjonert sannhetsplikt, jf. straffeloven § 221 første ledd bokstav c. Det følger av denne bestemmelsen at det er straffbart å gi uriktige opplysninger til offentlig myndighet under forklaringsplikt.

I tråd med erfaringer fra tidligere granskningskommisjoner og utvalg, må det kunne antas at kommisjonen vil få tilgang til de opplysningene som vurderes nødvendige for å levere i henhold til mandatet, og at dette i all hovedsak vil skje på frivillig grunnlag. Det må kunne legges til grunn at både regjeringen, forvaltningen og øvrige statsansatte samt eventuelle private virksomheter og enkeltpersoner, vil samarbeide med kommisjonen og gi de opplysninger og dokumenter som kommisjonen ber om. Se likevel omtale av adgang til å gi slike pålegg på nærmere bestemte vilkår i pkt. 4.6.2.

Dersom en enkelt ansatt arbeidstaker ikke samarbeider frivillig, vil også tilgang til informasjon kunne gis i kraft av arbeidsgivers styringsrett. Det klare utgangspunktet vil være at det ligger innenfor arbeidsgivers styringsrett å pålegge en ansatt å samarbeide med en offentlig oppnevnt granskningskommisjon, jf. blant annet omtale av dette i NOU 2009: 9 side 100 med videre henvisning til Henning Jakhelln, «Arbeidstakers rett og plikt til å meddele opplysninger om arbeidsforhold til en granskningskommisjon» i Rett og toleranse: festskrift til Helge Johan Thue (2007) side 766–768. Arbeidsgivere har imidlertid begrenset rett til å nekte en ansatt å gi opplysninger til utvalget, jf. blant annet NOU 2009: 9 side 103–104 og Jakhelln side 769–770.

Det å pålegge privatpersoner å utlevere informasjon, herunder å oppstille en plikt til å forklare seg som innebærer sannhetsplikt under straffeansvar, er et inngripende virkemiddel som har en side mot vernet om retten til privatliv beskyttet i Grunnloven § 102, EMK artikkel 8 og SP artikkel 17. Selv om kommisjonen ikke skal ta stilling til rettslig ansvar eller spørsmål om straff for

enkeltpersoner, vil en generell forklaringsplikt også ha en side mot retten til rettfærdig rettergang og selvinkrimineringsvernet i EMK artikkel 6 nr. 1 og SP artikkel 14 nr. 3.

For å balansere de ulike hensynene, foreslås det ikke en generell regel om lovfestet forklaringsplikt for kommisjonen, men at en slik forklaringsplikt først vil kunne inntre etter særlig pålegg fra kommisjonens side. Dette innebærer igjen at det ikke vil gjelde en straffesanksjonert sannhetsplikt for de som anmodes av kommisjonen om å gi muntlige forklaringer, og avgir slik forklaring frivillig. Dersom kommisjonen mener det er sentralt at bestemte personer forklarer seg under straffesanksjonert sannhetsplikt, vil den kunne benytte adgangen til å gi pålegg om å avgi forklaring i medhold av forslaget § 5, jf. nærmere omtale i punkt 4.6.2 nedenfor.

4.6.2 Nærmere om adgang til å gi pålegg om å avgi forklaring og fremleggelse av bevis

For nyere regjeringsoppnevnte kommisjoner og utvalg, har det ikke vært ansett som nødvendig å lovregulere særlige hjemler for pålegg om å avgi forklaring og fremlegge bevis.

Når det gjelder stortingsoppnevnte granskningskommisjoner, ble det derimot for både Lund-kommisjonen, Mehamn-kommisjonen og Scandinavian Star-kommisjonen vedtatt egne lovbestemmelser om møte- og vitneplikt. Det framgår imidlertid av rapportene fra alle tre kommisjoner at det i praksis ikke ble nødvendig for kommisjonen å pålegge vitner møteplikt eller forklaringsplikt. De vitnene som ble innkalt, møtte og var villige til å forklare seg, jf. Lund-kommisjonen i Dokument nr. 15 (1995-1996) rapport fra Mehamnulykken, jf. Dokument nr. 24 (2004-2005) og Innst. S. nr. 125 (2005-2006), samt Scandinavian Star (Dokument 18 (2016-2017)).

Det følger av domstoloven § 43 andre ledd første punktum at «En granskningskomisjon, et kontrollutvalg eller et annet særskilt organ som er oppnevnt av Kongen, Stortinget eller et departement eller en statsforvalter for å granske faktiske forhold med sikte på å avdekke lovbrudd eller kritikkverdige forhold, kan kreve bevisopptak ved domstolene etter § 44.» Mandatet til den aktuelle kommisjonen omfatter blant annet å «avdekke kritikkverdige forhold», selv om det forutsettes at enkeltpersoners ansvar ikke skal være et tema for kommisjonen. Det antas derfor at kommisjonen vil kunne kreve bevisopptak for domstolene i en situasjon hvor den ikke oppnår tilgang på nødvendig informasjon frivillig. En slik fremgangsmåte er imidlertid relativt tungvint og ressurskrevende.

I Innst. 160 S (2025-2026) er det også forutsatt at kommisjonen selv både skal kunne kreve fremlagt bevis og pålegge noen å avgi forklaring for kommisjonen, dersom slik informasjonstilgang ikke skjer frivillig. Forslaget til lovbestemmelse i § 5 er derfor utformet i tråd med dette. Kontroll- og konstitusjonskomiteen uttaler blant annet at kommisjonen skal kunne kreve fremlagt opplysninger fra private rettssubjekter som ikke lenger er tilknyttet forvaltningen eller fra personer som er eller har vært involvert i private virksomheter eller prosjekter med tilknytning til utenrikstjenesten. Kommisjonen vil også kunne ha behov for å få fremlagt opplysninger som er i besittelse hos juridiske personer og som er relevante for å kunne levere i henhold til kommisjonens mandat.

Det påpekes samtidig i innstillingen at pålegg om forklaringsplikt bare skal kunne gis dersom det anses som nødvendig og forholdsmessig, hensyntatt belastningen for den som skal avgi forklaringen og forklaringens antatte verdi for granskingen.

Deler av mandatet til granskningskommisjonen innebærer i tillegg at kommisjonen vil kunne anse det nødvendig å innhente opplysninger fra personer som er under pågående politietterforskning for forhold og prosesser som har berøringspunkter med det kommisjonen skal undersøke.

Dersom en person har status som mistenkt eller siktet i en pågående straffesak, samtidig som vedkommende blir pålagt å forklare seg for granskningskommisjonen, risikerer man at en usann forklaring vil være straffri blant annet overfor politiet, mens samme forklaring overfor granskningskommisjonen vil være straffbar. Dette kan være uheldig av hensyn til selvinkrimineringsvernet, jf. SP artikkel 14 nr. 3 bokstav og EMK artikkel 6 nr. 1. Selv om det i lovforslaget § 6 uttrykkelig fremgår at opplysninger kommisjonen har mottatt ikke kan brukes som bevis i en straffesak (eller sivil sak), foreslås det i tillegg regulert i § 5 femte ledd at straffeloven § 221 gis tilsvarende anvendelse for kommisjonen. Dette innebærer blant annet at den som er mistenkt, ikke kan straffes for uriktig forklaring om det forhold mistanken mot vedkommende gjelder, jf. § 221 andre ledd første punktum.

Det kan heller ikke utelukkes at problemstillingen knyttet til forklaringsplikt og eventuelt straffeansvar ved usann forklaring og de sider dette har til retten til å ikke inkriminere seg selv, vil aktualisere seg for flere enn de personene som på det aktuelle tidspunktet er mistenkt eller siktet i en pågående etterforskning. Det forutsettes derfor at begrepet «mistenkt» i straffeloven § 221 andre ledd første punktum i denne sammenhengen skal forstås i en noe overført betydning, slik at personkretsen som faller inn under bestemmelsen også vil kunne omfatte personer som det er en mulighet for at vil ilegges straffeansvar for de forhold kommisjonens undersøkelser gjelder. Tilsvarende bør bestemmelsen få anvendelse dersom det er mulighet for at vedkommende kan ilegges tjenesterelaterte sanksjoner knyttet til de forhold forklaringen gjelder.

4.6.3 Nærmere om utforming av bestemmelsen om pålegg

Forslaget til bestemmelse i § 5 er utarbeidet etter modell av bestemmelsene som gjaldt for granskningskommisjonene knyttet til Scandinavian Star-ulykken og Mehamnulykken og Lund-kommisjonen. For å oppstille nødvendig rettssikkerhetsgarantier, er forslaget basert på prosesslovgivningen, der kommisjonens pålegg skal treffes i form av kjennelse og kunne ankes til Høyesteretts ankeutvalg. Forslaget skiller seg likevel fra de nevnte tidligere lovreguleringene ved at muligheten for kommisjonen til å kunne pålegge noen å avgi forklaring eller kreve fremlagt bevis først inntreffer etter at kommisjonen ikke har fått tilgang på nødvendig informasjon basert på frivillighet. Det foreslås derfor ikke en generell forklaringsplikt for kommisjonen. Omfanget av forklaringsplikten vil på den annen side kunne være noe videre enn det som fulgte for de nevnte kommisjonene, dersom kommisjonen mener det er nødvendig å gi pålegg etter § 5.

Forslag til § 5 første og andre ledd innebærer at kommisjonen gis adgang til å treffe kjennelse om møte- og forklaringsplikt for kommisjonen. Det forutsettes at den som pålegges slik plikt får anledning til å uttale seg før avgjørelse treffes. § 5 første ledd andre og tredje punktum gir adgang til å anke kjennelsen. Anke skjer direkte til Høyesteretts ankeutvalg. Det forutsettes at ankeutvalget kan prøve alle sider av saken.

§ 5 andre ledd første punktum har regler om tvangsgjennomføring av rettskraftig kjennelse etter første ledd. Andre punktum gir kommisjonen adgang til å ilegge rettergangsstraff eller erstatning dersom kjennelsen ikke overholdes. En eventuell sanksjon foreslås truffet ved separat

kjennelse, etter at vedkommende igjen har fått anledning til å uttale seg. Også denne avgjørelsen kan ankes direkte til Høyesteretts ankeutvalg, jf. forslaget til tredje punktum.

Kjennelse forutsettes å kunne treffes av kommisjonen med alminnelig flertall.

Det forutsettes at de som er pålagt å forklare seg, avgir forklaring for en samlet kommisjon.

§ 5 tredje ledd regulerer at forklaringer skal avgis for lukkede dører. Det er lang praksis for at møter i granskingskommisjoner ikke er offentlige, med mindre kommisjonen selv finner grunn til det. Hensynet til sakens opplysning i sin alminnelighet ivaretas best ved at forklaringer kan gis uten at presse og publikum er til stede.

§ 5 fjerde ledd fastsetter at kommisjonen kan kreve fremlagt skriftlige bevis, unntatt de deler av et dokument som inneholder noe som besitteren ville være utelukket fra eller fritatt fra å avgis forklaring om, etter mønster av tvisteloven. Tilsvarende plikt gjelder for «andre ting» som kommisjonen beslutter å undersøke. Dette innebærer en adgang for kommisjonen til å kreve seg forelagt eller få adgang til realbevis, etter de samme retningslinjene som for muntlige forklaringer og skriftlige bevis.

Det er angitt i bestemmelsen hvilke unntak i tvisteloven kapittel 22 og 24 som foreløpig er vurdert at bør komme til anvendelse for kommisjonen, så langt de passer. Dette gjelder tvisteloven §§ 22-4 til 22-8 (bevisforbud om rettsforhandlinger og rettsavgjørelser, bevisforbud og bevisfritak om betroelser til særlige yrkesutøvere, bevisforbud omandel og troverdighet, om interne straffesaksopplysninger, forbud mot bevis framskaffet på utilbørlig måte og bevisfritak for nærstående for opplysninger meddelt av parten), § 22-11 (bevisfritak for massemedia – kildevern) og § 24-4 (plikt til å forberede forklaringen og ta med bevis). Høringsinstansene inviteres særskilt til å kommentere på om det i tillegg bør henvises til andre bestemmelser i tvisteloven eller annet relevant regelverk, eller om bestemmelsen bør rammes inn på en annen måte.

I § 5 femte ledd foreslås det regulert at straffelovens regler om uriktig forklaring, gis tilsvarende anvendelse for kommisjonen. Dette innebærer at de som forklarer seg for kommisjonen etter pålegg om det, gjør dette under straffansvar. Straffansvar gjelder imidlertid ikke en mistenkt som forklarer seg uriktig om det forhold mistanken mot vedkommende gjelder, jf. straffeloven § 221 andre ledd første punktum. Se nærmere omtale under punkt 4.6.2.

4.7 Forbud mot bruk av opplysninger som bevis i straffesak eller sivil sak

Vernet mot selvinkriminering er nedfelt i SP artikkel 14 nr. 3 og EMK artikkel 6 nr. 3. Det beskytter personer mot å bli tvunget til å bidra til egen domfellelse gjennom vitnemål eller erkjennelse av skyld. I straffeprosessen har en person som har status som mistenkt eller siktet, rett til å nekte å forklare seg.

Av hensyn til selvinkrimineringsvernet, mener kontroll- og konstitusjonskomiteen at forklaringer som blir avgitt til kommisjonen under forklaringsplikt eller straffesanksjonert sannhetsplikt ikke skal kunne brukes som ledd i pågående eller senere straffeforfølgning. Det uttales også i den forbindelse i Innst. 160 S (2025-2026) følgende:

«Blant annet av denne grunn, og av hensyn til eventuelle pågående etterforskninger generelt, mener komiteen at granskingskommisjonen ikke bør motta forklaringer fra en person før vedkommende har avgitt forklaring til politiet, der dette skulle være relevant.»

Det legges til grunn at kommisjonen oppretter en hensiktsmessig dialog med politi og påtalemyndighet, for å ivareta denne forutsetningen så langt det lar seg gjøre.

Når det gjelder rekkevidden av forklaringsplikt og straffesanksjonert sannhetsplikt for granskingskommisjonen, vises det omtalen under pkt. 4.6.

For at kommisjonen sikres best tilgang til opplysninger, og for at forklaringene som gis til kommisjonen skal være mest mulig fullstendige, foreslås det at forbud mot bruk av opplysninger som bevis i straffesak eller sivil sak ikke skal være avgrenset til situasjoner hvor det er pålagt forklaringsplikt. Uten et slikt forbud kan det tenkes at personer med relevante opplysninger ikke vil gi opplysninger til kommisjonen i frykt for at opplysningene kan brukes i rettssaker mot vedkommende eller noen som står vedkommende nær.

Det vises til at lignende bestemmelser for å bidra til god tilgang til opplysninger har blitt vedtatt for en rekke tidligere kommisjoner og granskingsutvalg, herunder Baneheia-utvalget, Koronakommisjonen, NAV-granskingsutvalget og Partnerdrapsutvalget. Det var ikke forklaringsplikt for noen av disse utvalgene eller kommisjonene.

Bestemmelsen går foran de generelle bevisreglene i tvisteloven og straffeprosessloven, noe som blant annet innebærer at unntakene fra bevisforbudet i tvisteloven § 22-3 tredje ledd og de tilsvarende unntakene i straffeprosessloven § 118 ikke kommer til anvendelse.

4.8 Rett til å la seg bistå

Det foreslås i § 7 at enhver har rett til å la seg bistå på et hvert trinn av granskingskommisjonens arbeid. At det skal gis slike rettigheter følger av Stortingets forretningsorden § 19 fjerde ledd, hvor det heter:

«Alle har rett til å la seg bistå på ethvert trinn av granskingskommisjonens arbeid.»

Denne rettigheten gjelder alle som involveres i granskingskommisjonens arbeid og ikke bare de som anses som «berørte». De særlige rettighetene som gjelder for «berørte», er særlig omtalt i forslaget § 8.

Personer som forklarer seg for kommisjonen, men som ikke anses som «berørte», kan for eksempel være vitner. Det kan også være ansatte i departementene eller utenriktjenesten som gir forklaringer til kommisjonen om kultur, praksis, styringssystemer og kontrollmekanismer ut ifra et systemperspektiv.

Behovet for og ønsket om bistand vil kunne variere fra person til person og sak til sak, og bistand kan for eksempel være å medbringe en bisitter når man avgir forklaringer til kommisjonen. Dette kan være en advokat, men også en kollega, en representant for de ansattes organisasjoner eller andre. En parallell finnes i Stortingets reglement for kontrollhøringer § 3 tredje ledd, hvor den som inviteres til en kontrollhøring i komiteen har adgang til å medbringe en bisitter.

4.9 Særlige rettigheter for berørte

4.9.1 Innledning – hvem skal regnes som «berørt»?

I § 8 foreslås det regler om de berørtes rettigheter. Forslaget til regulering har tatt utgangspunkt i forslag i NOU 2009:9 Lov om offentlige undersøkelseskommisjoner, men med visse modifikasjoner.

Første ledd fastsetter at de «berørte» er de som får sitt forhold undersøkt av kommisjonen. Dette bygger på avgrensingen i Justisdepartementets rundskriv G-48/75, som gir beskyttelse til «alle som får sitt forhold undersøkt av kommisjonen.» I Advokatforeningens retningslinjer for private granskninger vedtatt 2. juni 2023 benyttes til sammenligning definisjonen «Den berørte er den som får sitt forhold undersøkt av granskerne.» Tilsvarende formuleringer benyttes i den danske lovgivningen om undersøkelses- og granskningskommisjoner. Dette innebærer at undersøkelsen og utfallet av denne må ha betydning for den enkeltes situasjon for at vedkommende skal regnes som «berørt». Vurderingen må avgjøres ved en konkret vurdering, hvor det blant annet må tas hensyn til nærhet til temaet for granskingen og hvilket utfall eller hvilke konsekvenser granskingen kan få. Statusen til den enkelte kan også endres underveis i arbeidet, for eksempel ved at personer kvitteres ut eller ved at det fremkommer nye opplysninger som gjør at personer som innledningsvis fremsto som mindre relevante, på et senere stadium blir av større betydning.

Personer, selskaper eller organer som involveres i granskningen uten at utfallet har betydning for deres posisjon, regnes ikke som berørt. Tilsvarende gjelder personer som utelukkende forklarer seg som vitner. Slike personer kan likevel ha rett til å la seg bistå, jf. forslag til § 7, og kommisjonens mandat pålegger også generelt at kommisjonen legger til rette for kontradiksjon og etterprøvnbarhet. Dersom undersøkelsen kan gjelde forhold som kan resultere i negativ omtale, eller hvis kommisjonen kan komme til å ta standpunkt til vedkommendes rettighetsforhold, vil vedkommende motsatt være ansett som berørt.

4.9.2 Rett til kostnadsdekning

Forslagets § 8 annet ledd gir den berørte rett til å få dekket nødvendige kostnader til bistand. Bestemmelsen tar utgangspunkt i en skjønnsmessig regel tilsvarende den som er oppstilt i straffeprosessloven § 100 annet ledd. Den sistnevnte regelen åpner for at staten kan dekke utgifter til advokat i straffesaker «når særlige grunner taler for det», utenfor de tilfeller der man har lovfestet krav på dette (dvs. når man er siktet i en straffesak, og dersom man er mistenkt for visse nærmere angitte forbrytelser). Bestemmelsen praktiseres relativt strengt. I straffeprosessloven § 100 er det angitt at «særlige grunner» vil foreligge blant annet når «siktete har nedsatt funksjonsevne eller er i en annen fysisk eller psykisk tilstand som tilsier at det er et særskilt behov for forsvarer». Dette vil tilsi at kostnader til bistand bare unntaksvis vil bli dekket.

Det er naturlig at granskingskommisjonen selv vurderer og eventuelt innvilger søknader etter forslagets § 8 annet ledd. Det vises til at kommisjonen er nærmest til å vurdere om det i en konkret sak er behov for bistand, herunder hva omfanget bør være. Videre vises det til at det er forutsatt å være en snever unntakshjemmel av begrenset tidsmessig og økonomisk rekkevidde. Retten til å kreve utgifter dekket bør være begrenset til den perioden kommisjonens undersøkelser pågår. Kommisjonens avgjørelse vil være endelig og kan ikke påklages.

4.9.3 Rett til innsyn i opplysninger

Den berørtes rett til innsyn i opplysninger i kommisjonens besittelse er regulert i forslagets § 8 tredje ledd. Den berørte skal på anmodning gjøres kjent med kommisjonens opplysninger av betydning for vedkommendes eget forhold, så langt det kan skje uten skade eller fare for undersøkelsen, eller opplysningene er av en art som omhandlet i forvaltningsloven § 19 eller tilsvarende unntak som følger av reglene om innsyn i straffesaksdokumenter i straffeprosessloven og påtaleinstruksen. Her er det flere bestemmelser som kan være relevante, men særlig relevante er antagelig straffeprosessloven §§ 242 og 242a, som regulerer retten til innsyn i saksdokumentene i verserende saker. Innsynsretten gjelder altså opplysninger som kan knyttes til den enkelte berørte, noe som innebærer at opplysninger som bare gjelder andre involverte i saken, ikke omfattes. Forhold som er omfattet i forvaltningsloven § 19 vil for eksempel kunne gjelde forhold som er av betydning for Norges utenrikspolitiske interesser eller nasjonale forsvars- og sikkerhetsinteresser, når slike opplysninger kan unntas etter offentliglova §§ 20 og 21. Det kan også gjelde opplysninger om en annen persons helse eller andre opplysninger som av særlige grunner ikke bør meddeles videre. Informasjon kommisjonen finner å være uten betydning for mandatet eller for vurderingen av den enkeltes eget forhold, omfattes ikke av innsynsretten.

4.9.4 Rett til kontradiksjon

Forslagets § 8 fjerde ledd fastsetter kravet til kontradiktorisk saksbehandling. Kontradiksjon er et grunnkrav til undersøkelseskommisjonens utredning. Kontradiksjonsprinsippet medfører at den det gjelder i rimelig utstrekning skal få anledning til å uttale seg om opplysninger som kommisjonen vurderer å legge til grunn i rapporten. Dette omfatter ikke enhver opplysning kommisjonen mottar om vedkommendes forhold, men forutsettes begrenset til opplysninger som kommisjonen vil bygge på i sine vurderinger. Videre er de opplysningene den berørte skal få kommentere og imøtegå, begrenset til opplysninger om faktiske forhold. Det er ingen rett til kontradiksjon omkring de konkrete vurderingene kommisjonen foretar.

For at retten til kontradiksjon i praksis skal ha et reelt innhold, må den berørte få anledning til å uttale seg i rimelig tid før undersøkelsesrapporten avgis. Den berørte må få tilstrekkelig tid til å imøtegå og kommentere de faktiske opplysningene kommisjonen vurderer å legge til grunn i undersøkelsesrapporten. Det foreslås derfor at bestemmelsen fastsetter at den det gjelder skal få anledning til å uttale seg i «rimelig tid» før undersøkelsesrapporten avgis.

Så lenge kravet til kontradiksjon ivaretas, gis kommisjonen frihet til å bestemme hvordan dette konkret skal gjennomføres. Hvordan retten til kontradiksjon kan ivaretas, er omtalt i NOU 2009:9 Lov om offentlige undersøkelseskommisjoner, punkt 27.3.3.

Femte ledd fastsetter at kommisjonen kan bestemme at den berørte skal gis adgang til å være til stede ved kommisjonens samtaler med andre. Utgangspunktet er imidlertid at en slik rett ikke foreligger.

Av sjette ledd fremgår det at kommisjonen før rapportavgivelsen skal orientere de berørte om utfallet av undersøkelsen for deres vedkommende. Den nærmere gjennomføringen av orienteringen er overlatt til kommisjonens vurdering, og kommisjonen må ta i betraktning særlige hensyn knyttet til den enkelte undersøkelsen. Undersøkelsenes karakter, faren for lekkasjer og omstendighetene ellers kan ha betydning for hvilken fremgangsmåte kommisjonen velger å benytte. Finner kommisjonen det hensiktsmessig, kan den oversende deler av

rapportutkastet, men det kan også gis en skriftlig eller muntlig redegjørelse eller legges til rette for at de berørte kan lese utdrag av rapporten på egnet sted.

4.10 Behandling av personopplysninger

4.10.1 Kommisjonens behandling av personopplysninger

Det foreslås en egen bestemmelse som regulerer at kommisjonen kan behandle personopplysninger, jf. § 9.

For at en behandling av personopplysninger skal være lovlig, må det foreligge et rettslig grunnlag (behandlingsgrunnlag), jf. personvernforordningen artikkel 6 nr. 1.

Etter personvernforordningen artikkel 6 nr. 1 bokstav e er behandling av personopplysninger lovlig dersom «behandlingen er nødvendig for å utføre en oppgave i allmennhetens interesse eller utøve offentlig myndighet som den behandlingsansvarlige er pålagt». For at dette behandlingsgrunnlaget skal kunne benyttes, må det foreligge et såkalt supplerende rettslig grunnlag, jf. artikkel 6 nr. 3 bokstav b og Prop. 56 LS (2017– 2018) punkt 6.3.2.

Verken samtykke eller anonymisering vil være tilstrekkelig for at kommisjonen skal få tilgang på personopplysninger som er nødvendige for å kunne levere i henhold til mandatet. Det er derfor behov for å fastsette et særskilt grunnlag for behandling av personopplysninger.

Personvernforordningen artikkel 9 oppstiller særskilte regler for behandling av såkalte særlige kategorier av personopplysninger (tidligere kalt sensitive personopplysninger), som blant annet omfatter genetiske og biometriske opplysninger med det formål å entydig identifisere en fysisk person samt helseopplysninger. Forordningens artikkel 10 gir nærmere regler om behandling av personopplysninger om «straffedommer og lovovertridelser eller tilknyttede sikkerhetstiltak». Det følger av bestemmelsen at behandling av slike personopplysninger bare kan utføres under en offentlig myndighets kontroll, eller dersom behandlingen er tillatt i henhold til unionsretten eller medlemsstatenes nasjonale rett som sikrer nødvendige garantier for de registrertes rettigheter og friheter.

Artikkel 5 nr. 1 bokstav b oppstiller et prinsipp om formålsbegrensning. Dette innebærer at personopplysninger som allerede er samlet inn til ett formål, bare kan brukes til et nytt formål (viderebehandles) dersom den nye behandlingen ikke er uforenlig med det opprinnelige innsamlingsformålet. Dersom det nye formålet er uforenlig, må viderebehandlingen ha grunnlag i lov eller samtykke, jf. artikkel 6 nr. 4. Lovbestemmelser som åpner for viderebehandling må utgjøre «et nødvendig og forholdsmessig tiltak i et demokratisk samfunn for å sikre oppnåelse av målene nevnt i artikkel 23 nr. 1».

Forslag til § 9 første ledd innebærer at kommisjonen kan behandle personopplysninger som er nødvendige for å oppnå formålet med kommisjonens arbeid uten samtykke fra den opplysningene gjelder. Dette vil kunne være opplysninger kommisjonen innhenter direkte fra enkeltpersoner eller virksomheter, men også personopplysninger som innhentes fra forvaltningen og andre offentlige instanser og som innebærer en viderebehandling av personopplysninger. Det foreslås at behandlingen kan omfatte opplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9 (særlig kategorier av personopplysninger) og artikkel 10 (personopplysninger om straffedommer og lovovertridelser).

Hovedformålet med kommisjonens arbeid er å undersøke forhold og problemstillinger som har blitt aktualisert gjennom offentliggjøringen av Epstein-dokumentene. Formålet skal være å sikre et avklart faktisk grunnlag for forståelse og læring, for å bedre norske myndigheters integritet og åpenhet, og gjøre utenrikstjenesten bedre, mer effektiv og mer målrettet, jf. også punkt 1 med nærmere omtale av kommisjonens mandat.

Selv om deler av kommisjonens arbeid vil kunne innebære behandling av personopplysninger som anses som inngripende, må samfunnsnyttene av det granskningsarbeidet som skal utføres anses som så stor at det kan begrunne en slik behandling.

Det vurderes at behandling av særlige kategorier av personopplysninger er forholdsmessig sett opp mot samfunnsnyttene av utvalgets arbeid.

4.10.2 Begrensning i retten til innsyn

Det legges til grunn at unntaket fra den registrertes rettigheter som følger av personopplysningsloven § 16 første ledd bokstav d (opplysninger som i lov eller i medhold av lov er underlagt taushetsplikt), må vurderes ut ifra den strengere taushetsplikten, dersom kommisjonen er gitt opplysninger som er undergitt strengere regler om taushetsplikt enn det som følger av forvaltningsloven. Se nærmere lovforslagets § 3.

4.10.3 Behandlingsansvarlig

Forslag til § 9 andre ledd slår fast at kommisjonen er behandlingsansvarlig frem til den har avsluttet sitt arbeid. Det presiseres i den forbindelse at det er viktig at kommisjonen som behandlingsansvarlig selv gjennomfører egnede tekniske og organisatoriske tiltak for å sikre og påvise at behandlingen av personopplysninger utføres i samsvar med personvernforordningen.

4.11 Behandling av sikkerhetsgradert og beskyttet informasjon

Det forutsettes i Innst. 160 S (2025-2026) at kommisjonen skal kunne få tilgang til sikkerhetsgradert informasjon og informasjon gradert etter beskyttelsesinstruksen. Det vil derfor være nødvendig å fastsette bestemmelser som gir relevante deler av sikkerhetsloven samt beskyttelsesinstruksens regler anvendelse for kommisjonen. Dette foreslås regulert i § 10.

Det følger av sikkerhetsloven § 1-4 at loven gjelder for Stortinget og organer for Stortinget så langt Stortinget bestemmer det. Beskyttelsesinstruksen er fastsatt av Kongen og gjelder etter sitt virkeområde ikke for Stortinget eller organer for Stortinget.

Ved at sikkerhetsloven kapittel 5 med tilhørende forskrifter og beskyttelsesinstruksen gis anvendelse for kommisjonen, underlegges kommisjonen samme krav til behandling av gradert informasjon som gjelder for forvaltningen, herunder krav til merking, oppbevaring og forsendelse av dokumenter og krav til bruk av sikrede møterom ved gradert tale. De relevante forskriftsbestemmelsene er særlig virksomhetssikkerhetsforskriften kapittel 4-7.

Sikkerhetsloven § 5-4 og beskyttelsesinstruksen § 7 åpner for at gradert informasjon kan deles av forvaltningen hvis det foreligger et «tjenstlig behov» hos kommisjonen. Kommisjonens medlemmer og alle som utfører tjeneste eller arbeid for kommisjonen vil være underlagt de særlige bestemmelsene om taushetsplikt som følger av sikkerhetsloven § 5-4, samt forbudet mot spredning av informasjon til personer som ikke av tjenstlige grunner må kjenne innholdet ifølge beskyttelsesinstruksen § 7.

Ved at sikkerhetsloven kapittel 8 om personellsikkerhet med tilhørende forskrifter gjøres gjeldende for kommisjonen underlegges kommisjonens medlemmer og personer som utfører tjeneste eller arbeid for denne sikkerhetslovens bestemmelser om sikkerhetsklarering og autorisasjon. På tilsvarende måte som for eksterne organer for Stortinget, foreslås det at Stortingets administrasjon skal være klareringsmyndighet og at Stortingets presidentskap er klageinstans for vedtak truffet av Stortingets administrasjon. Det foreslås at Stortingets administrasjon autoriserer kommisjonens leder, og at kommisjonens leder autoriserer øvrige medlemmer og personer som utfører tjeneste eller arbeid for kommisjonen.

Det er i siste ledd foreslått en regel om at kommisjonen skal iakttas hensynet til rikets sikkerhet og fremmede makter og ikke søke innsyn i sikkerhetsgradert informasjon i større utstrekning enn nødvendig. Ved nødvendighetsvurderingen forutsettes det at kommisjonen iakttar hensynet til rikets sikkerhet og til etterretningssamarbeid med andre land. En tilsvarende bestemmelse er tatt inn i lov om informasjonstilgang m.m. for utvalget for evaluering av etterretningstjenesteloven.

4.12 Innsyn i kommisjonens dokumenter

Kontroll- og konstitusjonskomiteen legger i Innst. 160 S (2025–2026) til grunn at offentleglova som utgangspunkt bør gjelde for granskningskommisjonen, og foreslår enkelte unntak og presiseringer av hensyn til kommisjonens uavhengighet og arbeid. Komiteen viser her til vurderingstemaene som fremgår i Dokument 21 (2020–2021) punkt 5.4.10.

Det foreslås i § 11 at offentleglova som utgangspunkt skal gjelde for kommisjonens dokumenter. Dette innebærer at både de sentrale hovedreglene om innsyn i kapittel 2, samt unntakene i kapittel 3 vil gjelde for kommisjonen. Gjennom henvisningen til offentleglova og forslaget om arkivlovens anvendelse i § 12, vil kommisjonen også ha plikt til å føre journal etter arkivlova.

Kontroll- og konstitusjonskomiteen legger i Innst. 160 S (2025–2026) til grunn at kommisjonens avgjørelser i innsynssaker bør være endelige og ikke kunne påklages.

Kommisjonen skal utøve sitt verv selvstendig og uavhengig av Stortinget, jf. Stortingets forretningsorden § 19 femte ledd andre punktum. En begrensning av adgangen til å påklage et avslag om innsyn til et overordnet organ er gjort gjeldende for Stortingets faste eksterne organer. Etter sivilombudsloven § 26 tredje ledd avgjør for eksempel ombudet om et dokument helt eller delvis skal unntas offentlighet, og etter riksrevisjonsloven § 7-4 femte ledd avgjør Riksrevisjonens kollegium med endelig virkning om det skal gis innsyn. Av hensyn til kommisjonens uavhengighet foreslås det at kommisjonens avgjørelser i innsynssaker skal være endelige og ikke kunne påklages.

Kommisjonen vil kunne innhente en rekke dokumenter fra forvaltningen som ledd i sitt arbeid. Kontroll- og konstitusjonskomiteen legger i Innst. 160 S (2025–2026) til grunn at kommisjonen ikke skal gi innsyn i slike dokumenter, men at det bør gjelde en tilsvarende ordning som etter Stortingets regler om dokumentinnsyn § 9.

Kommisjonen vil ikke bare kunne innhente dokumenter fra forvaltningsorganer underlagt offentleglova, men også fra organer både i og utenfor forvaltningen som er underlagt andre regler om offentlighet og innsyn. Slike regler kan for eksempel være politiregisterloven, Stortingets regler om dokumentinnsyn eller reglene om innsyn som gjelder for Stortingets eksterne organer.

Det foreslås at krav om innsyn i dokumenter som finnes i kopi hos slike organer kan rettes mot organet. Dette er en regulering av lignende art som ble fastsatt i midlertidig forskrift om koronakommisjonen 14. august 2020 og som er fastsatt i § 9 i Stortingets regler om dokumentinnsyn. Reglene innebærer i praksis en regulering av hvem innsynskravet skal rettes mot, og vil bidra til at kommisjonen kan prioritere arbeidet med å besvare sitt mandat, fremfor å måtte bruke betydelige ressurser på å behandle innsynskrav i dokumenter innhentet fra andre organer.

Fordi granskningskommisjonen vil kunne innhente dokumenter fra en bredere krets av organer enn koronakommisjonen, foreslås en noe annen formulering av unntakshjemmelen enn i nevnte regler. Det foreslås også at kommisjonen uten videre kan unnta dokumenter der et slikt organ har påført et dokument påtegning om at det er unntatt fra innsyn etter offentleglova eller andre regler om offentlighet og innsyn. Denne unntaksadgangen tilsvarer § 9 første ledd tredje punktum i Stortingets regler om dokumentinnsyn.

Dersom granskningskommisjonen avslår et krav om innsyn i slike dokumenter, foreslås det at det samtidig skal informeres om at innsynskrav kan rettes til vedkommende organ. Reguleringen innebærer ikke et forbud mot at kommisjonen kan gi innsyn i slike dokumenter, og kommisjonen vil for eksempel kunne gi innsyn i dokumenter mottatt fra forvaltningen i tilfeller der det er ikke er tvilsomt at det er adgang til å gi innsyn.

Når det gjelder interne dokumenter som oversendes granskningskommisjonen fra andre organer, forutsettes det at slike dokumenter ikke mister karakteren av å være interne ved at de overleveres kommisjonen, jf. Ot.prp. nr. 102 (2004–2005) s. 131. Ved behandling av krav om innsyn i slike dokumenter må imidlertid avsenderorganet på vanlig måte vurdere om meroffentlighet skal praktiseres.

Når det gjelder spørsmål om innsyn i forklaringer, legger kontroll- og konstitusjonskomiteen i Innst. 160 S (2025–2026) til grunn at referat og opptak av forklaringer ikke skal offentliggjøres med mindre, og eventuelt i den utstrekning den som har avgitt forklaringen, samtykker til det. Det foreslås derfor uttrykkelig regulert i bestemmelsens første ledd bokstav b at forklaringer avgitt til kommisjonen er unntatt fra innsyn. I tråd med vurderingene i Dokument 21 (2020–2021) punkt 5.4.10, bør også skriftlige forklaringer og redegjørelser som oversendes kommisjonen anses som forklaringer som kommisjonen skal unnta fra innsyn. Det foreslås samtidig presisert at det ikke kan gis innsyn i en avgitt forklaring uten samtykke fra den som har avgitt forklaringen. I praksis vil et slikt samtykke i noen tilfeller ikke være tilstrekkelig som grunnlag for offentliggjøring, da en forklaring også kan inneholde informasjon som skal eller kan unntas etter offentleglova. Dersom en som har avgitt forklaring samtykker i at forklaringen offentliggjøres, må kommisjonen også vurdere om forklaringen inneholder opplysninger som må unntas offentlighet av hensyn til andre enn den intervjuede. Dette kan blant annet gjelde taushetsbelagt informasjon om tredjeparter eller informasjon som bør unntas av hensynet til et offentlig organs interesser. Sistnevnte vil være praktisk når det gjelder forklaringer innhentet fra ansatte i forvaltningen, som for eksempel vil kunne ha uttalt seg om forhold som ikke bør være offentlig av sikkerhetsmessige hensyn.

4.13 Arkiv

Kontroll- og konstitusjonskomiteen legger i Innst. 160 S (2025–2026) til grunn at arkivlova bør gis anvendelse for granskningskommisjonen, med de tilpasninger som anses nødvendige. Komiteen mener også at det må sikres at kommisjonens arbeid arkiveres, og at arkivet overleveres

Nasjonalarkivet når kommisjonens arbeid er avsluttet, med nødvendige klausuleringer og markeringer av sensitive opplysninger.

Det foreslås i § 12 at kommisjonen skal føre journal og arkiv i tråd med arkivloven med forskrifter. Dette vil sikre at kommisjonen fører arkiv og journalfører dokumenter mv. i tråd med arkivregelverket. Reguleringen gir også kommisjonen anledning til å utvise en viss fleksibilitet og til å tilpasse sin ressursbruk når det gjelder de mer detaljerte og tekniske kravene i regelverket.

Når det gjelder overlevering av arkiv, foreslås det i § 12 andre og tredje ledd at kommisjonen skal overlevere sitt arkiv til statlig bevaringsinstitusjon for arkiv, og at dokumenter som ikke skal avleveres til bevaringsinstitusjonen da skal kasseres. Det forutsettes at det gjøres en særskilt vurdering av behov for avlevering av kopier av materiale som finnes hos andre offentlige myndigheter, for eksempel dokumenter som er innhentet fra politi- og påtalemyndigheten. Det legges til grunn at overlevering skal skje til stortingsarkivet, og ikke til Nasjonalarkivet, som forutsatt av kontroll- og konstitusjonskomiteen. Det vises her til at stortingsarkivet er et selvstendig offentlig arkiv med ansvar for Stortingets dokumenter.

Stortingsarkivet er underlagt sikkerhetslovens regler, og vil håndtere mottatte graderte dokumenter i tråd med krav i sikkerhetsloven med forskrifter. Rutinen i virksomhetssikkerhetsforskriften §§ 30 og 31 om at det skal vurderes omgradering av sikkerhetsgradert informasjon før overlevering til bevaringsinstitusjonen vil også komme til anvendelse. Når det gjelder dokumenter og opplysninger som er unntatt fra innsyn i kommisjonen på grunn av taushetsplikt eller av andre grunnlag for unntak, foreslås det i § 12 fjerde ledd at reglene om taushetsplikt og om innsyn hos kommisjonen skal følge dokumentene og gis anvendelse også for bevaringsinstitusjonen. Det innebærer blant annet at også bevaringsinstitusjonen må anvende strengere regler om taushetsplikt for dokumenter underlagt slike, og at innsyn uten videre kan avslås også i bevaringsinstitusjon dersom dokumentet er påført påtegning om at det er unntatt fra innsyn etter offentleglova eller andre regler om offentlighet og innsyn.

Bestemmelsen om at kommisjonens avgjørelser i innsynssaker ikke skal kunne påklages, foreslås ikke gjort gjeldende for bevaringsinstitusjonen. I Stortinget vil det være Stortingets presidentskap som er klageinstans for avslag på innsyn i stortingsarkivet.

5 Økonomiske og administrative konsekvenser

De økonomiske og administrative konsekvensene av forslagene forventes å bli beskjedne. Det kan påløpe noen kostnader dersom kommisjonen benytter seg av hjemmelen i § 5 til å pålegge noen å avgi forklaring og/eller fremlegge bevis. Det kan også påløpe kostnader dersom noen som blir berørt av undersøkelsen, krever å få dekket nødvendige kostnader, jf. forslagets § 8.

6 Forslag til lov

Lov om informasjonstilgang m.m. for den uavhengige granskningskommisjonen oppnevnt av Stortinget for å undersøke forhold som har blitt aktualisert gjennom offentliggjøringen av Epstein-dokumentene

§ 1 Formålet med loven

Formålet med denne loven er å sikre den uavhengige granskningskommisjonen, oppnevnt av Stortinget for å undersøke forhold aktualisert gjennom offentliggjøringen av Epstein-dokumentene, tilgang til de opplysningene den trenger for å utføre sitt arbeid i samsvar med mandatet. Loven fastsetter også de øvrige rettslige rammene for kommisjonens virksomhet.

§ 2 Habilitet

Domstolloven §§ 106 og 108 gjelder for kommisjonens medlemmer og enhver som utfører arbeid eller tjeneste for kommisjonen. Der domstolloven bruker begrepet part, skal dette i denne loven omfatte alle som faller inn under definisjonen av den berørte i § 8 første ledd.

Dersom det oppstår spørsmål om inhabilitet for kommisjonens medlemmer eller personer som utfører arbeid eller tjeneste for kommisjonen, gjelder saksbehandlingsreglene i forvaltningsloven § 8.

§ 3 Taushetsplikt

Medlemmene av kommisjonen og enhver som utfører tjeneste eller arbeid for kommisjonen, har taushetsplikt etter reglene i forvaltningsloven §§ 13 til 13 f. Forvaltningsloven § 13 b første ledd nr. 6 gjelder ikke.

Når personer som nevnt i første ledd mottar opplysninger som er undergitt strengere taushetsplikt enn det som følger av forvaltningsloven, skal de strengere reglene gjelde. Det samme gjelder etter at materialet har blitt avlevert til arkivdepot for de som er ansatt i eller som utfører arbeid eller tjeneste for arkivdepotet.

Taushetsplikten gjelder også etter at kommisjonen har avsluttet arbeidet.

§ 4 Adgangen til å gi opplysninger til kommisjonen uten hinder av taushetsplikt

Enhver kan uten hinder av taushetsplikt gi kommisjonen opplysninger som er nødvendige for at kommisjonen skal få utført sitt arbeid i henhold til mandatet. Dette gjelder likevel ikke opplysninger som er omfattet av bevisforbudet i straffeprosessloven § 119 første og andre ledd og tvisteloven § 22-5 første ledd.

§ 5 Kommisjonens adgang til å gi pålegg om forklaring og fremleggelse av bevis

Kommisjonen kan pålegge enhver å møte for kommisjonen og avgi forklaring innenfor rammen av loven her, etter at vedkommende er gitt adgang til å uttale seg. Kommisjonens pålegg skal gis ved kjennelse, jf. tvisteloven § 19-1 annet ledd bokstav d. Kjennelsen kan ankes til Høyesteretts ankeutvalg, jf. tvisteloven § 30-1 annet ledd. Tvisteloven § 30-9 gjelder tilsvarende.

Når en person ved rettskraftig kjennelse er gitt et pålegg etter første ledd, gjelder tvisteloven §§ 24-5 og 26-8 tilsvarende. Etter at vedkommende er gitt adgang til å uttale seg, kan kommisjonen ilegge den som ikke etterkommer et rettskraftig pålegg, rettergangsstraff eller erstatningsplikt etter domstoloven §§ 205, 206, 207 og 209. Kommisjonens avgjørelse kan ankes til Høyesteretts ankeutvalg, jf. første ledd tredje og fjerde punktum.

Forklaringen avgis for lukkede dører. Tvisteloven §§ 22-4 til 22-8, § 22-11 og § 24-4 gjelder tilsvarende så langt de passer. Kommisjonen kan kreve at den som avgir forklaring, avlegger forsikring som nevnt i tvisteloven § 24-8 fjerde ledd. Tvisteloven §§ 24-8 første til tredje ledd, § 24-10 annet ledd og § 25-5 fjerde ledd gjelder tilsvarende. Etter anmodning fra den som avgir forklaring, kan kommisjonen beslutte at vedkommendes identitet ikke skal gjøres kjent.

Kommisjonen kan kreve at den som besitter et skriftlig bevis, fremlegger det for kommisjonen. Kommisjonen kan ikke kreve fremlagt de deler av et dokument som inneholder noe som besitteren ville være utelukket fra eller fritatt for å avgi forklaring om. Andre punktum gjelder tilsvarende for plikten til å fremlegge eller gi adgang til andre ting som kommisjonen beslutter å undersøke.

Om straffansvar for uriktig forklaring for kommisjonen eller den som opptar forklaring for kommisjonen, gjelder straffeloven § 221 tilsvarende.

Om godtgjørelse til den som etterkommer et pålegg etter første ledd, gjelder lov 21. juli 1916 nr. 2 om vitners og sakkyndiges godtgjørelse mv. tilsvarende. Kommisjonens avgjørelse kan ikke ankes.

§ 6 Forbud mot bruk av opplysninger som bevis i straffesak eller sivil sak

Opplysninger som kommisjonen har mottatt i medhold av §§ 4 og 5 kan ikke benyttes som bevis i en straffesak eller sivil sak, eller som dokumentasjon i tilsynssaker som kan gi grunnlag for reaksjoner mot enkeltpersoner.

§ 7 Rett til å la seg bistå

Enhver som involveres i granskingskommisjonens undersøkelser, har rett til å la seg bistå på ethvert trinn i kommisjonens arbeid.

§ 8 Særlige rettigheter for berørte

Den berørte er den som får sitt forhold undersøkt av kommisjonen.

Den som er berørt av undersøkelsene, kan få dekket nødvendige kostnader av kommisjonen til bistand når særlige grunner taler for det.

Den berørte skal på anmodning gjøres kjent med kommisjonens opplysninger av betydning for vedkommendes eget forhold, så lenge det kan skje uten skade eller fare for undersøkelsen eller opplysningene er av en art som omhandlet i forvaltningsloven § 19 eller tilsvarendeunntak som følger av reglene om innsyn i straffesaksdokumenter. Forvaltningsloven § 13 b andre ledd gjelder tilsvarende for berørte som gjøres kjent med opplysninger etter denne bestemmelsen.

Den berørte har i rimelig utstrekning rett til å uttale seg om faktiske opplysninger kommisjonen vurderer å legge til grunn. Den berørte skal gis slik anledning i rimelig tid før undersøkelsesrapporten avgis.

Kommisjonen kan gi den berørte adgang til å være til stede ved samtaler med andre.

Før kommisjonen avgir sin rapport, skal alle som har vært berørt av undersøkelsen orienteres om utfallet av undersøkelsen for deres vedkommende.

§ 9 Behandling av personopplysninger

Kommisjonen kan behandle personopplysninger som er nødvendige for å oppnå formålet med kommisjonens arbeid uten at det foreligger samtykke fra de personer opplysningene gjelder. Dette omfatter også personopplysninger som nevnt i personopplysningsloven § 1, jf. personvernforordningen artikkel 9 og 10.

Kommisjonen er behandlingsansvarlig frem til den har avsluttet sitt arbeid.

§ 10 Behandling av sikkerhetsgradert og beskyttet informasjon

Sikkerhetsloven kapittel 5 om informasjonssikkerhet og kapittel 8 om personellsikkerhet med tilhørende forskrifter samt instruks for behandling av dokumenter som trenger beskyttelse av andre grunner enn nevnt i sikkerhetsloven med forskrifter (beskyttelsesinstruksen) gjelder for medlemmene av kommisjonen og enhver som utfører tjeneste eller arbeid for kommisjonen.

Stortingets administrasjon er klareringsmyndighet for kommisjonen og personer som utfører tjeneste eller arbeid for kommisjonen. Stortingets presidentskap er klageinstans for vedtak truffet av Stortingets administrasjon. Stortingets administrasjon autoriserer kommisjonens leder, og kommisjonens leder autoriserer øvrige medlemmer og personer som utfører tjeneste eller arbeid for kommisjonen.

Kommisjonen skal iaktta hensynet til rikets sikkerhet og fremmede makter og ikke søke innsyn i sikkerhetsgradert informasjon i større utstrekning enn nødvendig.

§ 11 Dokumentinnsyn

Retten til innsyn etter offentleglova gjelder for kommisjonens arbeid med følgende unntak og presiseringer:

- a. Kommisjonen kan bestemme at krav om innsyn i dokument som er oversendt fra organ som er omfattet av offentleglova eller annen regulering av offentlighet og innsyn, og som gjelder forhold som er omfattet av mandatet til kommisjonen, skal behandles av avsenderorganet. Er et slikt dokument påført påtegning om at det er unntatt fra innsyn etter offentleglova eller andre regler om offentlighet og innsyn, kan det i kommisjonen uten videre unntas fra innsyn.
- b. Forklaringer gitt til kommisjonen er unntatt fra innsyn. Det kan ikke gis innsyn i en forklaring uten samtykke fra den som har gitt forklaringen.

Kommisjonens avslag på innsynskrav kan ikke påklages.

§ 12 Journal og arkiv

Kommisjonen skal føre journal og arkiv i tråd med arkivloven med forskrifter.

Når kommisjonens arbeid er avsluttet, skal arkivet avleveres til statlig bevaringsinstitusjon for arkiv.

Materiale som ikke skal avleveres til bevaringsinstitusjonen, skal kasseres når kommisjonen har avsluttet sitt arbeid.

Ved avlevering av kommisjonens arkiv til bevaringsinstitusjonen gjelder bestemmelsene i denne lovens § 3 om taushetsplikt, § 9 om behandling av personopplysninger og § 11 første ledd om dokumentinnsyn også for bevaringsinstitusjonen.

§ 13 Ikrafttredelse og opphevelse

Loven trer i kraft straks.

Loven, med unntak av §§ 1, 3, 6, 9, 10 første ledd og § 12, oppheves når kommisjonen har avsluttet sitt arbeid.

